

DEYİMLER

Bir olayı, bir durumu, bir kavramı daha etkileyici anlatmak için en az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamdan uzaklaşıp kendine özgü anlam kazanan kelime gruplarına deyim denir.

Örnek

sırt: Boyundan bele kadarki bölüm

yer: Bir şeyin kapladığı boşluk, mekan.

gelmek: ulaşmak, varmak.

» Sırtı yere gelmemek: Güçlü olmak, sarsılmamak,

Deyimlerin Özellikleri

1. Deyimler kalıplaşmış sözcüklerdir. Deyimlerde bulunan sözcüklerin yerine eş anlamlıları bile getirilemez. Sözcüklerin yerleri değiştirilemez. Bu şekilde bir kullanım anlatım bozukluğuna yol açar.

Örnek

» Sürahiden boşalırcasına yağmak (Yanlış)

» Bardaktan boşalırcasına yağmak (Doğru)

2. Deyimler şahsa ve zamana göre çekimlenebilir.

» Ödevimi yapınca öğretmenın gözüne girdim. (Ben)

» Ödevimizi yapınca öğretmenın gözüne girdik. (Biz)

3. Deyimler genellikle mecaz anlamlıdır.

» “Kök söktürmek” deyimini “bir bitkinin kökünü çıkarttırmak” değil, “güçlük çıkarmak, uğraştırmak” anlamındadır.

4. Bazı deyimlerin gerçek anlamları da vardır.

» Sır saklamak: Sırrı açıklamamak

» El sürmemek: Değmemek, dokunmamak

5. Deyimler bir kavramı ya da bir durumu anlatmak için kullanılır. Ders verme amacı taşımaz.

» “Burun kıvrırmak” deyimini, beğenmeyip küçümsemek anlamını içermektedir. Herhangi bir ders verme amacı taşımamaktadır.

6. Deyimler sözcük grubu ya da cümle şeklinde bulunabilir.

» Ağzı kulaklarına varmak (sözcük grubu)

» İğne atsan yere düşmez (cümle)

DEYİMLER ALIŞTIRMA

1. Dış kapının mandalı

2. Can yakmak

3. Dili çözülmek

4. Kapı dışarı etmek

5. Köşe bucak kaçmak

6. Ağzından bal damlamak

7. Açık kapı bırakmak

8. Çam devirmek

9. Damarına basmak

10. Dünyadan el etek çekmek

[.....] Yanlış söz söylemek davranmak

[.....] Zulmetmek acı vermek

[.....] Geri döneme imkânı sağlamak

[.....] Kızdırmak

[.....] Konuşmaya başlamak

[.....] Kovmak

[.....] Kimseye görünmek istememek

[.....] Önemsiz değersiz

[.....] Dünya işleriyle ilgilenmez olmak

[.....] Güzel sözler söylemek

DEYİMLER ETKİNLİK

- A) Havanda su dövmek
- B) İçi içine sığmamak
- C) İçine ateş düşmek
- D) Kanı kaynamak
- E) Ocağına düşmek
- F) Pabuç bırakmamak
- G) Çamur atmak
- H) Gözden düşmek
- I) Ağzında bakla ıslanmamak

- (.....) Coşkunca davranmaktan kendini alamamak
(.....) Değerini yitirmek
(.....) İftira atmak
(.....) Yapacağından vaz geçmemek, karşılığını vermek
(.....) Yardım için birine yalvaracak duruma gelmek
(.....) Büyük acı ve üzüntü içine girmek
(.....) Sevgi duymak
(.....) Boşuna uğraşmak
(.....) Sır saklayamamak

Aşağıdaki deyimlerin anlamını bularak bir cümle içerisinde kullanınız.

Baltayı taşa vurmak

Anlamı:

Cümle:

Bir taşla iki kuş vurmak

Anlamı:

Cümle:

Boyun eğmek

Anlamı:

Cümle:

TEST

Aşağıdaki hangisinde “korkmak” anlamında bir deyim kullanılmıştır?

- A) Yemek yapmayı unutunca etekleri tutuştu.
- B) Geç kalacağım diye aklım çıktı.
- C) Babası eve geldiğinde burnundan soluyordu.
- D) Paraları görünce gözleri yuvalarından çıktı.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi anlamca diğerlerinden farklıdır?

- A) Diş bilemek
- B) Burnundan solumak
- C) Tepesi atmak
- D) Nevri dönmek

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim, açıklamasıyla birlikte verilmemiştir?

- A) İşin başına kendisi geçti, işi o yönetiyor, dizginleri ele aldı artık.
- B) Dayısının cimriliği herkesçe bilinir, eli sıkılığıyla tanınır.
- C) Bu, senin kulağına küpe olsun, bir daha aynı hatayı yapmazsın.
- D) Her şeyi kendim yapmak zorundayım bundan böyle; iş başa düştü

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gün” sözcüğü, bir deyim içinde yer almamıştır?

- A) Size gün doğdu demek.
- B) Amacı gün gibi aşikar.
- C) Bazı olaylar gün ışığına çıkarıldı.
- D) Güneşin işler yoluna girecek.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim kullanılmamıştır?

- A) İyi şiirler yazamamasına rağmen sürekli boy göstermeye çalışmasıyla eleştirmenleri bezdirdi.
- B) İyi şiir yazamıyor olabilir ama hikayecilikte çoğu yazara taş çıkarttığı da unutulmamalıdır.
- C) Eski şairlere ettiği hakaretler yüzünden tüm eleştirmenler onu boykot ediyor.
- D) Yabancı dil bilmeden yapmaya çalıştığı şiir çevirileri, şiir felaketlerine yol açtı.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde deyim yoktur?

- A) İyi insan başkasını elindekine göz dikmez.
- B) Bazı konuları yeniden gözden geçirmeliyiz.
- C) Bu hatayı gözden kaçırmış olmalıyız.
- D) Parlak ışıktan gözlerimizi korumalıyız.